

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' ואתחנך-נחמו

ה'תשפ"ג

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

מעתידי לעבר. וכאילו נאמר **בְּעַתְּ הַהוּא** התחננתי. כי בלי ה-ו', **אֶתְחַנֵּן** הוא לשון עתיד, ורק עם ו' **הַהִיפּוּךְ** היא מקבלת משמעות של עבר, כאומרו: **הַתְּחַנַּנְתִּי**.

ואשר על כן יש ליתן טעם מדוע תיחשב הו"ו של **וְאֶתְחַנֵּן** במנין התקט"ו תפילות.

ובשימת לב יש לומר, דאדרבה, הו"ו של **וְאֶתְחַנֵּן** היא מעיקרי התפילה, שהרי בנוסף להיותה ו' **הַמְּהַפְּכָתָה**, היא גם מורה על **תּוֹסֶפֶת וַחֲזָרָה**. ומעיקרי התפילה **שִׁיתְזוּר וִיתְפַּלֵּל עַד שִׁיעָנָה**.

וְעוֹד, שבנוסף להיותה **מְהַפְּכָתָה וּמוֹסֶפֶת**, נאמר גם בפסוק **בְּעַתְּ הַהוּא**. ומאי **בְּעַתְּ הַהוּא**, שהיתה אז **עַת רִצּוֹן** לתפילה.

לכן תיחשב ה-ו' **בַּמִּנּוּן הַגִּימ'** של **וַאֲתַחֲנֶנּוּ**. ללמד על **תּוֹסֶפֶת וַחֲזָרָה**, וכל כך למה, כי דימה שהותר נדרו, כפירוש רש"י, והרי הוא כנמצא בזמן של התרת נדרים כבערב יום כפור

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

וְאֶתְחַנֵּן אֵל ה' בְּעַתְּ הַהוּא

לְאִמֵּר

(ג,כג')

דרשת

וְאֶתְחַנֵּן

מוֹבָא בַּדַּעַת זְקֵנִים מבעלי התוספות: שהתפלל משה חמש מאות וחמש עשרה תפילות כמנין **וַאֲתַחֲנֶנּוּ**, כדי לרצות להקב"ה שיכניסהו לארץ.

וַיֵּשׁ לְשֹׂאֹל, מדוע תפֵּלֵל הו"ו של **וְאֶתְחַנֵּן** במנין התקט"ו תפילות. הרי **לְכַאֲרָה** אין היא מעניין התפילה עצמה.

וְעוֹד, שגם על דרך הלשון אין היא שייכת ל**כַּאֲרָה** ל**מַלְאֵה אֲתַחֲנֶנּוּ**, שהרי ה-ו' של **וְאֶתְחַנֵּן** היא ו' **הַמְּהַפְּכָתָה**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ואתחנן, ומי לנו כמשה רבנו אשר הראנו כוחה של תפילה ואשר עליו אמר ר' אלעזר [שם] גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה [ואע"פ שלגבי הכניסה לארץ לא נענה, מכל מקום לראותה כן נענה לו, שנאמר **עֲלֶה | רֹאשׁ הַפְּסָקָה וְשֵׁא עֵינֶיךָ יְמִיָּה וְצַפְנָה וְתִימְנָה וּמִזְרְחָההּ וְרֵאָה בְּעֵינֶיךָ** וגו'.

עד כאן הועילו לו 515 תפילות על כל פנים לראות את הארץ, אם לא להכנס אליה.

ועל דרך הצח, הכמיהה לעוד תפילה אחת היא שפתחה לו פתח לראות על כל פנים את הארץ אשר במערב, שכן בגימטריה **וְשֵׁא עֵינֶיךָ יְמִיָּה** הרי הם 516, והחישוב הוא ללא א' וללא האות ה' כי הם רמז לשם ה' אלקים אשר איננו מרשה לו להיכנס.

ולעומקו של מקרא, ובשימת לב, הפסוק שהביא ר' חמא בר' חנינא **קְוֶה אֶל ה' ה' ה' ה' וְאַמְצָן לְבָבְךָ וְקוֹנֶה אֶל ה'** לעניין חזרת התפילה של משה רבנו, סמוך הוא אצל הפסוק [תהל' כז, יג']

הק', שהוא זמן מסוגל מאד לריצוי ופיוס להקב"ה.

ועוד יש לומר, על דרך קרי וכתוב. קרי בעת ההיא עם י' וכתוב בעת ההוא עם ו'. וכשנקרא עם יו"ד משמעו **לפשוטו** של מקרא להורות על העת ההיא המסוגלת לתפילה, וכשנכתב עם האות ו' בעת ההוא, יהיה משמעו **לעומקו** של מקרא להורות על המלך שמתגלה באותה העת, וירמוז על התגלות השכינה אשר לפני המתפלל. ככתוב [ישעיהו נה, ו']:
דְּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרֹב.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, שכן תרמוז המילה ואתחנן בתוספת ו', **למאמר ר' חמא בר' חנינא** במסכת ברכות (לב:):
אם רָאָה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר **קוֹנֶה אֶל ה' ה' ה' וְאַמְצָן לְבָבְךָ וְקוֹנֶה אֶל ה'.** [תהלים, כז, יד].

ולא בכדי הביאה הגמ' דברי ר' חמא ברבי חנינא, שהרי נסמכו דבריו שם לעניין סדר התפילה של משה רבנו **בהתחננו** להיכנס לארץ כבפרשתנו

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וקוה וה ה [כשיר המשולש]
בחישוב האות ק' בגימטריא קטנה
שהיא א', שהיא כנגד איווי הלב ושיר
המשולש כזה:

קוה אל יהו'ה, חזק ויאמץ לבך ואוה וה ה

הרי 516

ועל דרך הרמז, כאן רמז הכתוב
שרצה להגיע ל 516 תפילות. כי 516
הוא מספר הרמזו בשמו של משה
ובשם אביו עמרם.

כיצד:

כיצד הוא החשבון: משה בגימ' 345,
עמרם בגימ' 170 כאשר רי"ש
בגימטריה קטנה 20, משה עמרם יחד
הם 515, ועם הכולל [שרצה לכולל
כל תפילותיו בעוד תפילה אחת] הם
516.

לומר לך שזו היתה תפילתו של משה
בן עמרם. היותו מתפלל עוד ועוד,
ובזה זכה להיות עבד נאמן עד אשר
קרא לו הקב"ה לעלות אל רום תפילתו
להוריד לנו משם את תורתו.

וכפי שקבעו חז"ל בתפילת שבת "עבד
נאמן קראת לו". וידרש בדרך של
סרסה ודרשה: קראת לו, לעבדך
הנאמן, לעלות ולשמוח במתנת חלקו,

ולא האמנתי לראות בשוב יהו'ה
בארץ תיב. וזה שאמר ר' אלעזר
[ברכות לב:]: שעל כל פנים הראהו
הקב"ה את הארץ, היא ארץ החיים
של מטה המכוונת כנגד ארץ החיים
של מעלה.

ועל דרך הצחות, ימים הדברים לר'
חמא בר' חנינא, לומר אם רצה אדם
שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל.
שכן חמא בארמית הוא מלשון ראייה,
וחנינא הוא לשון תחנונים, שאם רצה
אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל
כלומר ירבה בתחנונים שנאמר קנה
אל ה' וגו' וקנה אל ה'.

וכן ימים הדברים לר' אלעזר לומר
שעל כל פנים עזרו האל למשה רבנו
לראות את הארץ, על ידי תפילתו.

ועוד על דרך הצח ירמוז פסוק זה
קנה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקנה אל
ה', על התפילה הנוספת שרצה משה
להתפלל, היא התפילה ה-516 בנוסף
ל 515 תפילות שכבר התפלל כמנין
ואתחנן.

כיצד: כדרך שיר המשולש:
קוה אל הויה חזק ויאמץ לבך

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ופירש רש"י עתה: והוא כעין קילשון שבראשו שתי שיניים, ומְהַפְּכִים בעתה [את התבואה].

ותוספות פירשו שם: מאי עתה, היא העתה הנקראת רַחַת, שעל ידה זורים את המוץ ברוח. ומטהרין (מפרידין) בה את התבואה מן המוץ שלה. והוא הנקרא רַחַת, המפריד את התבואה מן המוץ.

כלומר לרש"י תפילה נמשלת לעתה שהוא כלי הַמְהַפֵּךְ, ולתוספות תפילה נמשלת לרחת שהוא כלי הַמְפָּרֵד.

ובין לרש"י בין לתוספות ידרשו העתה והרחת לענין התפילה:

לרש"י פְּלִשׁוֹנוֹ, הוא לשון קילשון. ובו מהפכים את התבואה וירמוז להיפוך הרגוז לרחמים. **ואשר על כן על דרך הצח עתה** הוא נוטריקון עֲנָה תפילת רחמים.

וכן ירמוז העתה הוא הקילשון על דרך צחצוח הלשון, לְלִשׁוֹן הַמַּהֲפֵכֶת בפי המתפלל את האותיות, העיצורים והתיבות ע"י ה' מוצאות הפה להגישה לפני כסא הכבוד כתפילה זכה וברורה.

והאדם המתפלל עולה בתפילתו ונישא על גבי ו' ההוי"ה אל רום תפירתה, ותפילתו היא כתר לראשה.

ואשר על כן תנוקד ה-ו' של וְאֶתְחַנֵּן בקמץ, כזה: וְ אֶתְחַנֵּן. אמנם על דרך הפשט יבוא הקמץ לפני הא' כ-ו"ו ההיפוך, כנ"ל, אך בפנימיות, על פי הסוד קָמֵץ הוא הניקוד של ספירת הכתר העליון, כזה: וְה'ו'ה'ו', שם נאספות התפילות להתקבל ברצון.

ואשר על כן תרמוז ו' ההיפוך של וְאֶתְחַנֵּן

לדרשת חז"ל במסכת סוכה (יד). שדימו את התפילה לעתה מההפך את התבואה בגורן.

וזה לשונם: מאי דכתיב וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לְה' לְנִכְחַ אִשְׁתּוֹ פִּי עֲקָרָה הָיָה וַיַּעֲמֵר לֹא ה', [בראשית תולדות כה, כא] לְמָה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתה, לומר לך מה עתה זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

יְהוּדָה הַנְּשִׂיאַ [עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנָךְ, כְּדִי
שְׂעִיעֲשֵׂה רְצוֹנָךְ כְּרְצוֹנוֹ. והוא הנחת רוח
שנעשה רצונו, על ידי הקרבן הנמשל
לעבודת התפילה: עשה רצונו של
הקב"ה בעבודת התפילה כרצונך,
כקרבן שנאמר בו [ויקרא א, ג'] יִקְרִיב
אֹתוֹ לְרְצוֹנוֹ, כן תתקבל תפילתך
לכשיעשה רצונך ויעתר לכל בקשותיך
כפי שעשית רצונו, והיינו שעשית נחת
רוח לפניו בעבודתך. והיינו דאמר ר'
יוחנן לומר בסוף התפילה [ברכות ד:]:
{תהילים יט-טו} יהיו לרצון אמרי פי.

ולעומקו של מקרא ידרש על ידי
צחצוח הלשון ועל דרך אל תקרי, אל
תקרי רצונך אלא לשונך. עשה לשונו
כלשונך כדי שיעשה לשונך כלשונו,
וכשם שאתה משתמש ב**רחת** להוציא
המוץ והקליפות ממנה, ו**בעתר** הוא
הקילשון להפך בתבואה, כן יעשה
לשונך שבקשת **כלשונו** לקיים [איוב
כב, כח] וַתִּגְזַר אוֹמֵר וַיָּקַם לָךְ, שתהיה
בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

ועל דרך הרמז והסוד, ירמוז **עתר**
לשם הק' היוצא מע"ב שמות של ג'
פסוקים ויסע ויבא ויט שבפרשת
בשלח, [שמות ד"ד יט-כא] ולפי שיטה
שלישית, (כמבואר בלעומקו של

ולתוספות **פלשונם**, הוא **רחת** שעל
ידו זורים את המוץ ברוח, ובוזה
מפרידים את המוץ מהתבואה, ו**ירמוז**
להפרדת התפילה מן **הקליפות**
המוצמדות אליה, כדי שתעלה התפילה
זכה וברורה. **ואשר על כן, על דרך**
הצח רח"ת הוא נוטריקון של **רחמי**
תפילה, שבכוחם להפריד את הקליפות
מהתפילה כנ"ל, ומנוקד **רחת** בפמח,
שהוא ניקוד החכמה היודעת להפריד
בין הקליפה והקדושה.

או כלך לדרך זו שרחת הוא לשון
נחת רוח כאותיות **רחת**, שבנפול
ה"נון" שהיא כנגד הקליפות של
נו"ן שערי טומאה, נשארות אותיות
רחת לרמוז שהתפילה היא כעבודת
הקרבן שעליו נאמר **ריח ניחות** והוא
נחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם.

וכפירוש רש"י על הפסוק [שמות כט, יח]
וְהִקְטַרְתָּ אֶת-כָּל-הָאֵילִם הַמִּזְבֵּחַה עֲלֶיהָ
הוא לִיהֲנֶה יָרִיחַ **ניחות** וגו'. פירש"י:
ריח ניחות. **נחת רוח** לפני, שאמרת
ונעשה רצוני.

ובכך ירמוז ה**רחת** על קיבול התפילה
כמובא בפרקי אבות פרק ב משנה ד
הוא הִנֵּה אוֹמֵר [רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

שהם כיד לשיבולים, כן גם התפילה אי אפשר שתהפוך את מידת הרוגז לרחמים בלי ה-ו' המזכה על התמדה וחזרה שהיא כנגד הידות כנ"ל.

ועל כן התפלל משה רבנו חמש מאות וחמש עשרה תפילות גימ' **ואתחנן**, שהוא גם בגימטריה **תפלה**. אלא שהיה זקוק ל**עוד תפילה אחת** כדי לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ, והיה אנוס על פי הדיבור לא להתפלל אותה תפילה נוספת, כפי שציוה עליו הקב"ה **אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה**.

ועל דרך הטעמים נאָתְחַנֵּן, מוטעם **בטיפחא** לדרוש שהגיעה תפילתו של משה רבנו עד **כטפח** בינו ובין כסא הכבוד מקום קיבול התפילות. לקיים בו [תהלים ח,ו']: **וְתַסְכְּרוּ מִעַט מַאֲלָהִים**.

ועוד על דרך הטעמים, בַּעַת הַקּוֹא, גם היא מוטעמת בטיפחא, שהיא מעין הפסקה קלה.

ובזה ירמוז הכתוב למאמר חז"ל [ברכות ל:]: כמה ישהה בין תפלה לתפלה רב הונא ורב חסדא חד אמר

מקרא לפר' בשלח), הנקרא **בהיפוך** אותיות בשם **ערת**. והוא שם של מלאך הרחמים הממונה על קיבול התפילות **להפוך** הרוגז לרחמים.

ועוד פירש רש"י (בסוכה יד.) שמהפכים בעתר על ידי **הידות**. **לפשט הגמ'** הידות הן הגבעולים של השיבולים, אשר ככל שיהיו **הגבעולים ארוכים** כן יוכלו להיתפס על ידי השיניים המרווחות של העתר-הקלשון.

ולעומקו של מקרא אפשר לדמות את הגבעול שבשיבולים **לידית שבעתר**. שהרי בשניהם הדיון ההלכתי בגמ' הוא האם היד מטמא את הכלי ולהיפך, וכן האם הגבעול שהוא ה"יד" מטמא את השיבולים ולהיפך.

ואשר על כן, אלמלא הידית שבשיבולים ואלמלא הידית שמחזיקים על ידה את העתר. אין נוה להפוך את התבואה בעתר.

ולפירושו נאָמַר: ה-ו' **בתפילה** כמוה **כידית בעתר**. וכשם שאי אפשר להפוך את התבואה עם המוץ שלה בעתר **ללא ידית**, וכן ללא הגבעולים

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וכן אמרו בגמרא [ברכות לב:]: א"ר חנין א"ר חנינא כל **המאריך בתפלתו** אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן **ממשה רבינו שנא'** {דברים ט-כו} ואתפלל אל ה' וכתוב בתריה וישמע ה' אלי **גם** בפעם ההיא. לומר לך שכן היה מנהגו להאריך בתפלתו, ולחזור ולהתפלל. ויָאִים הדברים לר' חנין בשם ר' חנינא לאומרם, ששמותיהם רומזים על תחנונים בתפילה. שהם מעניין החזרה והשינון וההארכה. חנין בשם חנינא.

ואף בתפלתו על מרים שהיה צריך משה **לקצר** תפלתו, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה, גם אז לא נמנע מן החזרה באומרו: אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיָשׁוּבָנוּ וְיָחַדְנוּ לְיָיָהּ. וחזר על בקשתו **יְיָ יְיָ** פעמים בפסוק אחד. ואף כי יש מפרשים [וכן בתרגום] **יְיָ** אחד לבקשה, ו **יְיָ** שני יפורש **עכשיו**, אין מקרא יוצא מידי פשוטו. כי זה דרכו **לכפול** תפלתו. וכדפירש רש"י: בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו צריך לומר **שנים או שלשה דברי תחנונים**, ואחר כך יבקש שאלותיו. והתחנונים כאן הם: אֵלֶּיךָ יְיָ והבקשה הבאה אחריה היא: יְיָ יְיָ לְיָיָהּ.

כדי **שתתחונן** דעתו עליו וחד אמר כדי **שתתחולל** דעתו עליו מאן דאמר כדי שתתחונן דעתו עליו דכתיב {דברים ג-כג} **ואתחנן** אל ה' ומ"ד כדי שתתחולל דעתו עליו דכתיב {שמות לב-יא} **ויחל** משה. ופירש רש"י: שתהא דעתו מיושבת לערוך דבריו בלשון תחנה. והן אותן שיעור של כדי הילוך 4 אמות [ירושלמי פרק תפילת השחר ה"ו].

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר שרצה משה להגיע לידי שהייה בשיעור כזה שעל ידה **תתחונן** או **תתחולל** כביכול **דעתו של הקב"ה לחוננו או לחוללו**. לחוננו עד **שיחון** אותו, ולחוללו עד **שיחולל** לו את נסו, ויהיה ראוי ל**חול** עליו **חנינתו**, להכנס לארץ. ואשר על כן מנעו הקב"ה באומרו "רב-לָךְ אֵל-תֹּסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדַּבָּר הַזֶּה". ==

ובשימת לב ואתחנן וכן ויחל, שתי לשונות הן מתפילת משה רבינו. אחת על הכלל [ויחל משה] ואחת על צרכיו שלו [ואתחנן], ומשניהם למדו על חזרת התפילה, לומר לך שכן היה מנהגו בתפלתו לחזור שוב ולהתפלל עד שיענה. בין על הפרט ובין על הכלל.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הבית להיחרב בעוונות, והיה יכול
משה רבנו להיכנס ולבנותו.

ומעתה, משלא חזרו להיות כלפני
החטא, משיתרבו העוונות ישפוך
הקב"ה חמתו על עצים ואבנים לכפרת
עמו, ויהיה הבית נחרב בעוונות, יהיה
חורבנו כפרת עמו, ולכן אינו יכול
להיכנס לארץ לבנות בית מקדש שלא
ניתן להיחרב.

היוצא, איפוא, לפירושו, ששתי
סיבות אלו משלימות זו את זו: משום
מי מריבה לא תוקן חטא המרגלים,
ולכן לא יכנס משה כי יבנה בית מקדש
שלא יחרב עולמית.

ולעומקו של מקרא יש לומר שכאן
טמון הסוד של התפילה ה- 516 שלא
ניתנה למשה להתפלל. שבתפילה
הנוספת הזו היה **כח לטהר ולהחזיר**
את עם ישראל למצב של לפני מי
מריבת קדש, וגם למצב של לפני
חטא המרגלים, וממילא אין הבית
צריך עוד להיחרב, וממילא יוכל
להיכנס לבנות בית הבחירה שלא יחרב
עולמית. **ולכן** נתאוה משה להתפלל
עוד תפילה אחת. היוצא, איפוא, שגם

ומעתה, יש לדרוש וליתן טעם
מדוע דוקא בתפילה ה-516 היה כח
לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ.
והיא תקרא:

עוד תפילה אחת

ובהקדים, ובשימת לב לכאורה שתי
סיבות לגזירה זו שלא יכנס משה רבנו
לארץ.

האחת מבוארת על ידי אוה"ח הק'
והיא: שלא יכנס לארץ, כדי שלא יפנה
בית המקדש על ידו,
שהרי בית הבחירה שנבנה על ידי
משה לא יחרב עולמית. ובעוונות לא
ישפוך חמתו על עצים ואבנים אלא
ח"ו לא על בניו רחומיו..

השנייה מבוארת בפסוקים עצמם
בפרשת חוקת, (במדבר כ, יב) **יען**
לא-האמנתם בי להקדישני לעיני בני
ישראל וגו'.

ומפרש אוה"ח הק' שאם היה
מתקדש שם שמים במי מריבת קדש,
היו חוזרים **בנ"י למצב של לפני**
חטא המרגלים ולפני הגזירה של
כניה לדורות, וממילא לא היה צריך

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

היה זה צורך הכלל כולו ולכן מסר נפשו על התפילה הנוספת שתתקן את מצב כל עם ישראל, כלפני מי המריבה וחטא המרגלים.

וזו כוונת רב הונא ורב חסדא עד שתתחונן ועד שתתחולל. עד שתתחוננן כבאתחנן ועד שתתחולל כבויחל. כי **שניהם** צורך עם ישראל כולו הוא.

וכן ינתן טעם לנאמר בירושלמי שישיהה כדי הילוך 4 אמות בין תפילה לתפילה. שעד שלא נחרב הבית לא היה לו להקב"ה אלא 4 אמות של תפילה, ומשנחרב אין לו להקב"ה אלא 4 אמות של הלכה. היא ההלכה האומרת שישיהה בין התפילות שיעור 4 אמות. ונמצאו ההלכה והתפילה חוברות יחדיו, שהרי אביי וכן רבי אמי ורבי אסי לא היו מתפללים אלא [בארבע אמות שבהן למדו] היכא דהווי גרסי. [ברכות ה.].

ומעתה יש לברר מדוע לא יתן הקב"ה למשה להתפלל אותה תפילה נוספת לזיכוכ עם ישראל כולו. ומדוע ימנע א-ל רחום וחנן מאדון הנביאים מלהתפלל עוד תפילה אחת

בואתחנן בקש משה להתפלל על הכלל.

ועל דרך הרמז יש לומר כי השהייה בין תפילה לתפילה של 515 תפילות עולה לחשבון של כדי הילוך 2056 אמות [4 אמות כפול 214 שהיות בין תפילה לתפילה] שהם למעלה מתחום שבת וגבולין לרמוז בזה שרצונו לעבור את הגבולין ולהיכנס לגבולות ארץ ישראל. והשהייה בין תפילה לתפילה שהיא משך הילוך 4 אמות, תרמוז על רצונו של משה להיכנס כדי הילוך 4 אמות בארץ ישראל. ובאם היה מתפלל עוד תפילה אחת, שבזה היה נענה להיכנס לארץ היתה לו שהייה אחת נוספת על ה- 214 שהיות, ויחד עם קודמותיה היה מגיע לכדי הילוך 2060 אמה, שהם 2000 אמה כדי לעבור את התחום ו- 60 אמה כנגד בית המקדש, שכן היה אורכו על ידי שלמה המלך. [מלכים א ו, ב].

ובזה ינתן טעם כיצד זה האריך כל כך לכאורה על צרכיו שלו. כי אדרבה,

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

בְּרִיר לִיָּה לְיַעֲקֹב, אִי יַעֲקֹב בְּרִיר לִיָּה
לְקוֹדֶשׁא בְּרִירָהּ הוּא. אֶלָּא מִמָּה דְגָלִי
קָרָא, יְדַעְנָא דְקוֹדֶשׁא בְּרִירָהּ

הוּא נְטִיל לִיָּה לְיַעֲקֹב לְעַדְבִּיה, [הוּא
לְקַח לֹו אֶת יַעֲקֹב לְחֻלְקוֹן], דְּכַתִּיב,
[דְּבָרִים לְב) פִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל
נִחְלָתוֹ].

מִהֲזוּה' ק' הַנ"ל עוֹלָה שֶׁהַשְּׂכִינָה הַק'
קִבְעָה מוֹשְׁבָה בִיעֲקֹב, כִּשֶׁם שִׁיעֲקֹב
קִבְעָה מוֹשְׁבֹו בַּהֲשְׂכִינָה הַק'.

וְאִשֶׁר עַל כֵּן נֹאמֵר לֹו לְאֲדוֹן הַנְּבִיאִים
אֵל תּוֹסֵף. כִּי לֹא יִתֵּן הַבּוֹרָא לְתַפִּילָתוֹ
שֶׁל מֹשֶׁה לְשִׁלּוֹל מִעִמּוֹ אֶת בַּחֲרִיתוֹ,
לְמַעַן יִזְכְּהוּ לְבֵית בַּחֲרִיתוֹ.

הַאֲוֹפֵן הַשְּׂנִי, שִׁיבּוֹאֵר בּוֹ מְדוּעַ
יִמְנַע הַקַּב"ה מֵאֲדוֹן הַנְּבִיאִים
מִלְּהַתְּפַלֵּל עוֹד תְּפִילָה אַחַת, לְהַחְזִיר
אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי תְּפִילָתוֹ לְמַצֵּב
שֶׁל לְפָנָי מִי מְרִיבָה, שֶׁהָרִי לְשֵׁם כֵּךְ
צָרִיךְ לְהַתְּקִיִּים הַתְּנָאִי שֶׁל
"לְהַקְדִּישְׁנִי" לְעִינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
שֶׁהִיא חֹסֵר אֲצֵל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן, בְּמִי
הַמְרִיבָה כְּכֹתוּב [בַּמְדַּבֵּר, חֻקַּת, כ"יב]:
יַעַן לֹא-הֶאֱמַנְתֶּם בְּיַד לְהַקְדִּישְׁנִי לְעִינֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן לֹא תִבְיֹאוּ אֶת-הַקְּהָל
הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם.

וְלְהַחְזִירָם לְכָל יִשְׂרָאֵל לְמַצֵּב שֶׁל
כְּלַפְנֵי הַחֹטָא.

וְלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מְקָרָא יֵשׁ לִיִּישֵׁב בְּשָׁנָי
אוֹפְנִים.

הַאֲחַד, שֶׁלֹּא יִשְׁלּוֹל הָאֲדוֹן ב"ה אֶת
הַבַּחֲרִיה מִבְּרוּאִיו לְעֶרְגַת הַתְּשׁוּבָה,
לְהִיטִיב דְּרַכְּסָּ מִירָאָה וּמֵאֲהַבָּה, וּבִזָּה
לְזַכּוֹתָם לְבַנְיָן בֵּית הַבַּחֲרִיה. וְאִמְנָם
בֵּית הַבַּחֲרִיה יִקְרָא עַל שֵׁם שֶׁנֹּאמֵר
[דְּבָרִים יב, ה'] פִּי אָם-אֶל-הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה אֶלְהֵיכֶם מְכָל-
שְׂבָטֵיכֶם לְשׁוּם אֶת-שְׁמוֹ וְשֵׁם וְגו', אֵךְ
נִרְמַז בּוֹ גַּם עֲנִיִּין הַבַּחֲרִיה שֶׁל כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בְּדֶרֶךְ ה'.

וְעוֹד יִהְיֶה נִרְמַז בּוֹ שְׁמוֹ בֵּית הַבַּחֲרִיה,
עַל שֵׁם הַפְּסוּק פִּי יַעֲקֹב בָּחַר לֹו יְהוָה
יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ (תְּהִלִּים קל"ה, ד')
וְיִקְרָא הַפְּסוּק מְרִישָׁא לְסִיפָא וּמִסִּיפָא
לְרִישָׁא. שִׁיעֲקֹב בַּחַר לֹו [אֶת] יְהוָה, וְי-
הַ בַּחַר לֹו אֶת יַעֲקֹב.

וְכַמּוּבָא בְּזָה"ק פ'ר' וַיֵּצֵא דָף
קס"א ע"ב עַל הַפְּסוּק הַנ"ל: פִּי יַעֲקֹב
בָּחַר לֹו יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ, עַדִּיִן
אִינְנוּ יוֹדְעִים מִי בַּחַר אֶת מִי. הָאֵם
יַעֲקֹב בַּחַר לֹו [אֶת] יְהוָה, אוּ יְהוָה בַּחַר
לֹו אֶת יַעֲקֹב. וּז"ל: תָּא חֲזִי פִי יַעֲקֹב
בָּחַר לֹו יְהוָה, עַד פָּאן לֹא יְדַעְנָא מֵאֵן
בְּרִיר לְמֵאֵן, אִי קוֹדֶשׁא בְּרִירָהּ הוּא

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ואשר על כן לאור כל האמור לעיל
יבואר

כוחה של תפילה אחת

כיצד היה בכוחה של התפילה ה- 516 לפעול מעל דרך הטבע, ולטהר את ישראל כמצב של לפני החטא.

ועל דרך הרמז והסוד יש לומר שהתפילה ה- 516 היא **סיכום** של 216 תפילות ועוד 300. 216 כנגד רי"ו שמות השם, (שהם **ע"ב** שמות כפול **שלש שיטות** כמבואר בלעומקו של מקרא לפרשת בשלח),

ועוד **שלש מאות** תפילות כנגד **ש** שבשם **שד"י** היוצא מן המזוזה. (מהרש"א ברכות ט"ו עמ' ב עה"פ בה תשלג בצלמון).

והשם הק' שד"י הוא השם הממונה על מערכות הטבע. והוא מטטרו"ן ששמו כשם רבו (רש"י בראשית מג, יד'). **ופירושו של שד"י הוא נוטריקון שאמר לעולמו די, וכדפירש רש"י עה"פ וא"ל שד"י יתן לכם רחמים, מי שאמר לעולמו די יאמר די לצרותי.**

ומשה, בכואו לבטל גזירת הקב"ה כביכול **ללא הגבלת הטבע והזמן,**

ועתה כאשר משה מתפלל **בינו לבין עצמו** ואין איש רואה ואין איש שומע ואין איש יודע, אמנם יתקיים חלקו הראשון של התנאי "**להקדישני**" אך עדיין לא יתקיים חלקו השני של התנאי "**לעיני בני ישראל**".

שאמנם גם אם יחזרו למצב של **להקדישני** שלפני מי מריבה, עדיין חסר התנאי הקיומי של תשובה שלימה, שיהיה התיקון כפי שהיה בזמן הקלוקל, **לעיני בני ישראל**.

ותנאי קיומי זה של תשובה שלימה, יתקיים על ידי בני ישראל בכל הדורות בכל שנה ושנה בקוננם על המקדש בתשעה באב, כבמגילת איכה: "**עיני עיני ירדה מים**" [איכה א, טז]. ועל ידי כך מזדככים בכל שנה ושנה עד שמגיעים למצב של **להקדישני לעיני בני ישראל,** ומבכייה לדורות זוכים לראות **בנחמה לדורות,** עת יתקיים בנו אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה בראותנו את בנין ביהמ"ק השלישי עומד על תילו, עם ביאת משיח צדקנו וכל שבעת הרועים, ובראשם משה רבנו הבא להשלים את בנינו בניין עדי עד, בב"א.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אֶלְקִים [א-ל-ה] כזה: **יְהוָה** להשליט **הרחמים על הדין**. שהיא היא פעולתם של 216 שמות ע"ב שהם כולם של **רחמים**, וכן ה-ש ללא די שהיא של רחמים בהיותה מורכבת מג' זרועות, שהמספר 3 מורה על רחמים כניקוד סגול שהוא ג' נקודות שהוא ניקוד ספירת הַקֶּסֶד והרחמים. וחוט המשולש לא במהרה ינתק.

ובהיות התפילה החמש מאות ושש עשרה, בעלת כח לבטל את הגזירה, לכן אמר לו הקב"ה **רַב לָךְ. אֵל תּוֹסֵף**. וכביכול **החזיר** בזה הקב"ה את **ההגבלה לעולמו**, וכאמרו: שאמרתי לעולמי **די**, כן אמרתי **לבחירי די**. רב לך אל תוסף. ואשר על כן נותר לנו חלקנו להשלים תפילתו הנוספת של משה רבנו זה כמה אלפי שנים עד שיראו עינינו ויגל לבנו בנחמה.

ועל דרך המוסר, עד כמה לא ידע אדם נפשו וכח תפילתו, עד שישב בדד וידום, ולו היה יודע כי עוד תפילה אחת יתמלא חפצו אשר שאל היה משקיע בה מיטב כוחותיו, וכמשה רבנו שהתאמץ מאד בתפילה זו אלא שהיה אנוס על פי הדיבור לא להמשיך בה. וכפי שיתבאר לקמן בדברי הקב"ה

ו**לשדד** מערכות הטבע, להתעלות מעליהן ולשלוט בהן, אשר הם בהגבלה בעוה"ז, השמיט את האותיות **די**, כדי שתהיה לו **שליטה בטבע ללא הגבלה**, כאמרו **עד בלי די**. ונשאר בידו **ש** תפילות. שהן **שלוש מאות**.

ו**הוסיף** על השלוש מאות עוד 216 תפילות שהם כנגד **ע"ב שמות היוצאים מן הפסוקים של ויסע ויבא ויט שלפני שירת הים**, [שמות יד, יט-כא], **כפול שלש שיטות**, כנ"ל, הם השמות הקדושים **השולטים בכל מערכות הטבע ברחמים**, כמניין **ורד"ו**, וכמאמר הקב"ה **ורד"ו בדגת הים וגו'**, ו**יחד עם ה-300** הן סה"כ **516** תפילות ולכן היה בתפילה זו הנוספת כדי **לבטל את הגזירה**.

ו**בשימת לב**, בתפילתו התפלל משה רבנו בשם השם אשר מעורב בו **דין ורחמים** כאחד, כדי להשליט את הרחמים על הדין. כזה: אֶדְנִי **יְהוָה** אַתָּה הַחַלּוֹת לְהַרְאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-גְּדֻלַּת וְאֶת-גְּדוֹן הַמַּחְקָה אֲשֶׁר מִי-אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ. כאשר אותיות השם הן רחמים **יהו"ה**, ומנוקד בניקוד של

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

גורם לה. כרבקה שאמרה, אם כן למה זה אנכי. כן כביכול **הַתְּעַבֵּר ה' בִּי**, שהייתי כאותו תינוק במעיה של השכינה הק' המצער את אמו. וכל כך למה, למענכם. והוא כעין **לשון נופל על לשון**, והשתמש בו אדון הנביאים **בלשון תפילותו** לרצות להקב"ה **להעביר** רוע גזירתו, **שיעביר** כביכול על מדותיו **ובעבור** עיני יורדה **יעבירהו** את **עבר הירדן** ביום **עֲבָרָה**. וזה שאמר **למענכם**, וכביאורו של אוה"ח הק' כנ"ל, **שלמענכם** אינני נכנס, כדי שבית מקדשכם יוכל להיות כפרה על עוונותיכם.

או כלך לדרך זו, ובדרך של סרסהו ודרשהו: **וְלֹא שָׁמַע ה' אֵלַי לְהַתְּעַבֵּר בִּי**, להיותי **כְּעֶבֶר** הנישא על ידי השכינה, **להעבירני** את הירדן אל הארץ הנכספה, **וְלֹא שָׁמַע אֵלַי לְמַעַנְכֶם**, כנ"ל, **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב-לֵךְ אֶל-תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה**. (ג,כו').

למשה רבנו: **אֶל-תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה!**

אֲעַבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַשׁוֹמְרָה וגו'. **וַיִּתְעַבֵּר ה' בְּלִמְעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וגו'.** (ג, כה-כו')

אֲעַבְרָה נָא, וַיִּתְעַבֵּר. יש לשאול, מדוע ישתמש אדון הנביאים בלשון של **עֲבָרָה** וזעם, בהתחננו למידת הרחמים.

ויש לומר כמשנה במסכת ברכות כה: ר' יהושע אומר ההולך במקום סכנה מתפלל **תפלה קצרה** ואומר הושע ה' את עמך את שארית ישראל **בכל פרשת הַעֲבֹר יִהְיוּ צִרְכֵיהֶם לַפְּנִיךְ**. וכדאמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי **פרשת הַעֲבֹר**, אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם **עֲבָרָה** כאשה **עֲבָרָה**, יהיו כל צרכיהם לַפְּנִיךְ.

והוינן בה, מאי כאשה **עֲבָרָה**.

ושמא יש לומר כאשה **עֲבָרָה** אשר כועסת כביכול על הצער **שֶׁעֲבָרָה**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

תחת משאו. ואינו מחובר כל כך עם
לשאחריו.

ואשר על כן, אחרי אומרו בתוקף
אל-תִּוֹסֵף, הותיר הקב"ה בקשה
סמויה ממש רבנו:

דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה !

ובזה גילה כביכול הקב"ה דעתו שהוא
מתאווה לתפילתן של צדיקים.

שהרי מצד אחד הוא אומר לו אל-
תִּוֹסֵף, וכנאמר לעיל שעוד תפילה
אחת היה נעתר לתפילתו להיכנס
לארץ, והרי הקב"ה אינו רוצה
שיכנס. ומאידך, אומר לו הקב"ה דַּבֵּר
אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה, שרוצה הוא
ומתאווה לתפילתו.

ואע"פ שגזרה חכמתו ית' שלא
יתפלל, אך מכל מקום מתאווה הוא
לתפילתו. לכן אע"פ שאמר אל תִּוֹסֵף,
גילה מאווי לבו כביכול והמשיך ואמר
דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה.

ועל דרך הדרש, יתבאר הכתוב אֵל
תִּוֹסֵף כמובא לקמן (ה, יט')
קול גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף ופירש רש"י
לפשוטו של מקרא שם ולא פסק,

דרשת אל-תִּוֹסֵף

דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה
(ג,כו')

יבואר בזה

שהקב"ה מתאווה

לתפילתן של צדיקים

כמובא ביבמות סד. א"ר יצחק מפני
מה היו אבותינו עקורים מפני
שהקב"ה מתאווה לתפילתן של
צדיקים.

ולכא מילתא דלא רמיזי
באורייתא. שנאמר אל-תִּוֹסֵף דַּבֵּר
אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה (ג,כו').

אמנם, על דרך הפשט, יאמר לו
הקב"ה אל-תִּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי
הַזֶּה וכוונתו בתוספת ל'. וכאומרו
אל-תִּוֹסֵף לְדַבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך
הטעמים, אל-תִּוֹסֵף מוטעם ברביעי,
הנקרא גם רביעי, והיא כעין הפסקה
קלה, וכעין תרגום של רביעי, שרובץ

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ואמר לו כבר נגזרה הגזרה שכיבנה
בית המקדש ולמלא שאלתך, (ואף
על פי כן המתנתי לך שתגמור
תפילתך), שְׁהִיָּה מִתְאוּה לַתְּפִלָּתוֹ.
והיינו שאמר הקב"ה למשה: אף על פי
שצויתוך אל-תוֹסֵף, הריני מתאוה
לתפילתך, שנאמר:

דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר תְּנֶה !

{לט} וְיִדְעַתָּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-
לְבַבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם
מִמֶּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד
(ד,לט)

יש ליתן טעם, מדוע יפתח בבחינת
השכל והידיעה וְיִדְעַתָּ הַיּוֹם, ויסיים
בבחינת הרגש והאמונה וְהַשַּׁבָּת אֶל
לְבַבְךָ.

ויש לומר כי בא ללמדנו, שידיעה
לבד או אמונה לבד אינם מספיקים,
אלא צריך לשלבם זה בזה. ידיעה
ברורה במה שאפשר לדעת, ועל גבי
זה אמונה גם במה שלא ניתן לדעת.

ואשר על כן ממשיך הפסוק ה' הוא
הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ
מִתַּחַת אֵין עוֹד.

ודברי רש"י שם יתפרשו כאן לעומקו
של מקרא,

כאמרו אל תוֹסֵף אֶל תְּפִסִּיק
מִלְהַתְּפַלֵּל. כִּי מִתְאוּה אֲנִי לַתְּפִלּוֹתֶיךָ,
גַּם אִם לֹא מִתְקַבְּלוֹת.

וכן הוא אומר בישעיהו (א,טו) גַּם
כִּי תִרְבּוּ תְּפִלָּה אֵינְנִי שׁוֹמֵעַ, ויבואר
על דרך סרסוה ודורשהו, גַּם כִּי
אֵינְנִי שׁוֹמֵעַ - תִּרְבּוּ תְּפִלָּה !

וכן בתשעה באב, הורונו להתפלל
אע"פ שנאמר באיכה (ג,ח) גַּם כִּי
אֲזַעַק וְאֲשׁוּעַ שְׁתֵּם תְּפִלָּתִי.

ואע"פ שאין התפילה כביכול
מתקבלת, כִּי שְׁתֵּם תְּפִלָּתִי - אע"פ
כן מתפללים, ושופכים לב כמים,
שהרי הקב"ה מתאוה לתפילתם של
צדיקים, וכן אמר הנביא ירמיהו
[איכה ב, יט] שְׁפָכִי כַמַּיִם לְבֶדֶךָ נֹכַח
פְּנֵי אֲדֹנָי. ואע"פ שנאמר כאן שֵׁם
שֵׁל דִּין, אֲדֹנָי, שְׁפָכִי כַמַּיִם לְבֶדֶךָ
נֹכַח פְּנֵיו, להפוך מדת הדין לרחמים.

וכן מובא במדרש רבה קהלת
פרשה ט' שאמר הקב"ה לדניאל איש
חמודות: כִּבְר בְּתַחֲלַת תַּחֲנוּנֶיךָ יֵצֵא
דְבָר, (ובכל זאת לא נענה לו מיד)

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

יש לשאול מדוע אמר **היום**. לכאורה היה יכול לומר רק **תיים** **פְּלָכֶם** וממילא אני שומע שחיים כלכם **היום**.

וייש לומר דתיבת **היום** קאי נמי **אדבקים**. שלא די בדבקות חד-פעמית, אלא יש לחדש בכל יום ויום ובכל רגע ורגע את הדבקות בה'.

והטעם יוכיח, שתיבת **היום** מוטעמת **לחוד** מכל הפסוק, שכן יש טיפחא לפניו, במילה **פְּלָכֶם**. והטיפחא היא כעין הפסקה קלה לומר שהמילה **פְּלָכֶם** אינה בהכרח מחוברת לשלאחריו, למילה **היום**. כזה: **פְּלָכֶם, היום**. והמילה **היום** תְּדַרְשׁ **על כל הפסוק** מתחילתו וכאילו כתוב **וְאַתֶּם הַדְּבָקִים הַיּוֹם**.

ועוד, יש לשאול מה כוונתו באמרו **פְּלָכֶם**.

וייש לומר, שגם אם לא כולם בדרגת **הַדְּבָקִים**, הרי שהדבקות של הצדיקים מתפשטת בכל הרואים והשומעים. ועל ידי הצדיקים **תיים פְּלָכֶם הַיּוֹם**.

כנגד **הידיעה** הברורה אמר **בְּשָׂמִים מִמַּעַל וְגו'**, שהם וכל צבאם נתפסים בחושים עד כמה שהשכל מכילם. אבל **באמרו אין עוד**, יתכוון לְדַבֵּר שאין להוכיחו אלא היא **האמונה הצרופה** והמוחלטת, **הנבנית על גבי ידיעת ה'**.

וכאומרו לעיל, (ד, לה') **אַתָּה הָרֵאתָ לְדַעַת פִּי ה'** הוא הַאֲלֹהִים **אין עוד מִלְבְּדוֹ**. ומפרש רש"י כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים, כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחידי, לכך נאמר **אַתָּה, עם ישראל, הָרֵאתָ לְדַעַת**.

ורצונו לומר שעל גבי ידיעה זו, של **אַתָּה הָרֵאתָ לְדַעַת**, נבנית האמונה הצרופה של **וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ שֶׁאֵין עוֹד מִלְבְּדוֹ**.

או פִּלְךָ לְדַרְךָ זו, כשם ש**הָרֵאתָ לְדַעַת** שאין עוד מלבדו בשמים ממעל, כן **וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ**, שאין עוד מִלְבְּדוֹ על הָאָרֶץ מִתַּחַת.

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם תִּיִם
פְּלָכֶם הַיּוֹם: (ד, ד')

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ועוד יש לומר שרמז הפסוק לדברי רשב"י [בהו"א] כמובא במסכת ברכות יד: תניא ר"ש בן יוחי אומר בדין הוא שיקדים שמע לוויה אם שמוע שזה ללמוד וזה ללמד ופירש רש"י שם שזה [ואהבת] ללמוד [שנאמר בן] ודברת במ. וזה [והיה אם שמע] ללמד [שנאמר בן] ולימדתם אותם את בניכם. ומוסיף שם רש"י ואם לא ללמד תחלה היאך ללמד את בניו. וכן כאן, בתחילה ילמדון ואח"כ ילמדון.

ועוד יש לומר שרמז הפסוק גם לדברי ר' חלבו (ברכות ו:): דא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר {קהלת יב-יג} סוף דבר הפל נשמע את-האלהים ירא וגו'. וכתב הכא ילמדון לראה, והיינו מי שיש בו יראה יתקיים בו ואת-בניהם ילמדון, שדבריו נשמעין על לב התלמיד.

ואתי צנה ה' בעת שהוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם עבדים שמה לרשתה (ד, יד')

ולפי כך יש לשאול מאי ואתם. ויובן על דרך המוסר, שיש תביעה וחובה על כל אחד ואחד להידבק עצמו בשכינה. ולא יסמוך רק על הצדיקים שבדור. וכך יהיה ערך הדברים: אע"פ שחיים כלכם היום מהדבקות של הצדיקים, שומה על כל אחד ואחד מכם ללמוד להיות דבק במקום בפני עצמו. שנאמר ואתם. כאמרו וגם אתם, עליכם להיות דבקים. ואדרבה, מתוך דבקותכם של כל אחד ואחד יכול הצדיק שבדור לפעול ביתר שאת על כל אחד ואחד.

אשר ילמדון לראה אתי פל-
הימים אשר הם חיים על-האדמה
ואת-בניהם ילמדון (ד, י).

ברש"י, ילמדון לעצמם, ילמדון לאחרים. והן אותן אותיות, רק ניקוד שונה. לומר לנו שעיקר הלימוד הוא כדי ללמד לאחרים. ולכן נכתב בנו"ן סופית, כנגד שער הנ'. שהמלמד לאחרים, בנקל יוכל להגיע לשער הנ' בלימודו. ועוד, שעל ידי כך נפתח שער היראה. ולכן כתיב אשר ילמדון לראה וגו'.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

רוחו בגדלות ה' ומפעליו, מחפש תבנית גשמית לפשט מחשבותיו.

וזה שאמר **פֶּן-תִּשְׁחַתְּוּן. וְשִׁיָּר** ההתבוננות שלו **קפוא כבתוך תבנית**. ללא מעוף של **אמונה**. אין לו אלא מה שענינו רואות. וזו ההשחתה האמורה בענין. **שמשחית את יכולת ההתבוננות שלו**. ועל כך נאמר בתהלים ק"ז **מִי חָקֶם וַיִּשְׁמַר אֱלֹהֵי וַיִּתְּבוּנְנוּ חֲסָדֵי ה'**. ואמר **חמש פעמים** תבנית שהם כנגד חמשת חלקי הנשמה **נר"ן ח"י**, נפש רוח נשמה חיה יחידה. שההתבוננות במעשה ה' מחיה את כל חלקי נשמתו, ומגעת עד כסא הכבוד, מקום אחיזתה של חיה-יחידה.

אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הִיָּרְגוּ מִזְרָחָה שְׁמֹשׁ (ד, מא)

דרש רבי סימאי (מכות י). מאי דכתיב {קהלת ה-ט} **אֶהָב כֶּסֶף לֹא-יִשְׁבַּע כֶּסֶף אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה רבינו** שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבאה לידי אקיימנה.

יש לשאול, מאי **לְעִשְׂתְּכֶם אַתֶּם**, והרי **לעשותם** הוי ליה למימר. ומאי **לְעִשְׂתְּכֶם אַתֶּם. אלא י"ל**, כך אמר משה. החוקים והמשפטים אשר צִיַּנְי ה' ללמד אתכם, ככל שאתם עושים אותם, **הם עושים אֶתְכֶם**. הם הבנין הרוחני שלכם. והיינו **לְעִשְׂתְּכֶם. לעשות אתכם** לי לעם, לעשות אתכם צדיקים וחזקים בין האומות, לעשותכם עריבים זה לזה. וזה שנאמר בפסוק **לְעִשְׂתְּכֶם אַתֶּם. אל תקרא אַתֶּם אלא אַתֶּם. לְעִשְׂתְּכֶם אַתֶּם. לעשות אתכם.**

פֶּן-תִּשְׁחַתְּוּן וְעִשְׂתֶּם לְכֶם פֶּסֶל תמונת כל-סמל **תְּבַנֵּית זָכַר אוֹ נִקְבָּה: תְּבַנֵּית** כל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ **תְּבַנֵּית** כל-צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תִּעֹף בְּשָׁמַיִם: **תְּבַנֵּית** כל-רֶמֶשׂ בְּאֲדָמָה **תְּבַנֵּית** כל-דָּגָה אֲשֶׁר-בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאֶרֶץ: (ד. טז-יח)

יש ליתן טעם מה הוא לשון **תְּבַנֵּית** שהדגיש הכתוב, ומדוע חזר עליו **חמש פעמים**.

יש לומר שתְּבַנֵּית הוא מלשון **התבוננות**. כי מי שאינו מתבונן בעיני

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

לה'. ומשה רבנו לא ירצה לשפוע מן האמצעי אלא ירצה בתכלית. בכיסופים. ועל כך ראוי להאמר אהב פֶסֶף לא-ישָׁבַע פֶסֶף זה משה רבנו שהוא בבחינת אהב פֶסֶף לא-ישָׁבַע פֶסֶף.

ואשר על כן הבדיל משה רבנו ג' ערי מקלט גם אם אינן קולטות, כי ירצה בקירבת אלקים המושגת על ידן, לקיים נְכַסְפָה וְגַם פְּלִתָה נְפִשִי לְחֻצְרוֹת ה'.

ובזה יתמזגו שני הפירושים גם יחד. שהאוהב כיסופים לה' ירצה עוד ועוד כי זה תכלית המצוות וזו תכלית הכיסופים לקסוף עד בלי תכלית.

פְּנִיִם | בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּקָרָה
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ (ה,ד')

"פנים בפנים". והרי כתוב לא יראני האדם וחי. וכן כתוב וראית את אחורי ופני לא יראו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלזה כווננו חז"ל במדרש שפרחה נשמתם וקמו כתחיית המתים. ומה שאמר

ובדרשת ר' סימאי באומרו לא-ישָׁבַע כוונתו שרוצה עוד ועוד. כן משה רבנו רוצה עוד ועוד מצוות, גם אם אינן מזכות אותו בשכר. ומצוות משולות לכסף, (כמובא במסכת שבת מט. ובמהרש"א שם) פְּנִי יוֹנָה נְחֻפָה בְּפֶסֶף {תהילים סח-יד} מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצוות מגינות עליהן. ויתפרש כסף מלשון כוסף, כיסופים לה' שיצילנו.

ומכל מקום קשיא, שיהיה דָּבָק במשה רבנו נשם של אוהב כסף אף על פי שנמשל למצוות.

ואשר על כן לעומקו של מקרא יש לומר ולהסביר את ר' סימאי בדרך נוספת המשפּרַת את האוזן. ועל דרך אל תקרי. אל תקרי פֶסֶף אלא פֶסֶף. מלשון כיסופים לה', כיסופים לה' שיצילנו. כאומרו (תהלים פד, ג') נְכַסְפָה וְגַם פְּלִתָה נְפִשִי לְחֻצְרוֹת ה'. וכאומרו על משה רבנו: אוהב פֶסֶף לא ישבע פֶסֶף. שפֶסֶף היא התכלית הנרצית לעומת פֶסֶף שאינו התכלית הנרצית, אלא הוא רק אמצעי כדי לקנות בו אוכל המשביע, כן המצוות לאדם אינן לכאורה התכלית אלא הן רק אמצעי להשיג על ידן כיסופים

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

לחיים מבלי שתינתק נפשם היחידה
מכסא הכבוד.

ולכן הטעם המפסיק נמצא בין המונח
ובין הרביעי. והגיעו אז לדרגת מלאכי
השרת, ולמדו מהם לומר נעשה
ונשמע, הוא הרז שמלאכי השרת
משתמשים בו, ומיד כשחזרו לגופם
אמרו "נעשה ונשמע" כפי ששמעו מן
המלאכים בעת שפרחה נשמתו.

אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם (ה,ה')

מאי אנכי. בפשט הדברים יתכוון
משה לעצמו.

ועל דרך הסוד, ירמוז על מידת אנכי
ה' אלקיך. וכמובא בשערי אורה
של ר' יוסף ג'יקיטאלי, מתלמידי
הרמב"ן, וכן מביא בפרדס רימונים
להרמ"ק, שמידת אנכי היא מידת
הבינה, והיא המיצוע בין שם הוי"ה
שבכתר עליון ובאצילות ובין אדנ"ות
שבמידת המלכות. (שער ח'). ומידת
האנכי הוא כעין המליץ העליון,
(לעומת מידת ה"אני" שהוא אחד
מע"ב שמות בבחינת אני והו הושיעה
נא, הוא המליץ התחתון, במידת

**פְּנִיִם בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּקֶרֶת
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ,** כוונתו לומר בעת אשר
פרחה נשמתם, לפני שקמו שוב
כבתחיית המתים. שבאותה העת יכלו
להגיע לדרגה של **פְּנִיִם בְּפָנִים.** כי לא
יראני האדם וחי, אלא אחרי שפרחה
ממנו נשמתו.

ועל כל פנים, מה שפרחה נשמתו היה
לזמן מועט, רק כדי לקיים **פְּנִיִם
בְּפָנִים.** והטעמים יוכיחו שלא פרחה
נשמתו אלא לזמן מועט, שכן יש טעם
מפסיק ומפריד בין פנים הראשון
לפנים השני. והוא הפסק קל כזה:
פְּנִיִם | בְּפָנִים. ומראה על שפרחה
נשמתו לרגע קט.

ובשימת לב, הטעם המפסיק הוא בין
שני טעמים, בין הטעם **מונח** שבפנים
הראשון לטעם **רביעי** שבפנים השני.
והרי יש חמישה חלקי הנפש באדם,
נפש-רוח-נשמה - חיה יחידה. מלמד
שפרחו להן ג' חלקי הנשמה
הראשונים: נפש רוח נשמה מן הגוף,
ונחו לרגע קט בחלק **הרביעי**, היא
הנקראת **חיה**, הנקשרת אל החלק
החמישי הנקרא **יחידה**, המתיחדת שם
עם בוראה תחת כסא הכבוד, וחזרו

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

(שם כה'). ומאי היטיבו, הרי לכאורה היטיבו יותר באמרם **נעשה ונשמע**.

ואשר על כן, יש ליתן טעם בדבר שהפכו לכאורה ואמרו **ושמענו ועשינו** במקום **נעשה ונשמע**, ומאי היטיבו וכו'.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שהדברים האלו שאמרו **ושמענו ועשינו**, הם מה שאמרו **לאחר** מתן תורה. ומה שאמרו **נעשה ונשמע** זה לפני מתן תורה.

וביאור הדברים הוא, שלפני מתן תורה היו בדרגת המלאכים גבורי כח עושי דְּבָרוֹ לְשִׁמוּעַ בקול דברו, עוד טרם הבינו פירושי התורה ממשה רבנו.

ולכן אמרו **נעשה ונשמע כמלאכי השרת**. אך **לאחר** מתן תורה התעלו יותר להיות בדרגת מקבלי התורה והיא דרגה יותר קרובה למשה רבנו, ומעולה מן המלאכים, כי התורה לא נתנה למלאכי השרת, וצריך לעמול בה כדי להבינה.

וכדי להגיע לדרגה זאת לא ניתן לעשות בלי לשמוע תחילה, ללמוד

המלכות) וזה שנאמר **אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם**, בין מידת הבינה העליונה ובין מידת המלכות התחתונה. [וכמובא באריכות בלעומקו של מקרא לפר' ויצא].

ועל דרך הצח והמוסר יאמר אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם כי הדבר היחידי המפריד בין ה' וביניכם הוא האנכיות, היינו גבהות הלב וגאוה, בבחינת אֲדָמָה לְעִלְיוֹן.

דרשת וְשָׁמְעָנוּ וְעָשִׂינוּ כנגד נעשה ונשמע

וְאֵת | דְּבַר אֱלֹהֵינוּ אֵת כָּל-אֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ וְשָׁמְעָנוּ וְעָשִׂינוּ (ה,כד')

וְשָׁמְעָנוּ וְעָשִׂינוּ. הקדימו שמיעה לעשייה.

ויש לשאול, והרי אמרו היפך הדברים **נעשה ונשמע**, שהקדימו עשיה לשמיעה. ותגדל הקושיה, שהרי בהמשך אומר הקב"ה **היטיבו כל אֲשֶׁר דָּבַרְוּ** [כשאמרו **וְשָׁמְעָנוּ וְעָשִׂינוּ**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ובשימת לב, נסמכו התיבות **וּדְבַשׁ** ו**שָׁמַע** **יִשְׂרָאֵל**, למרות שהם שני פסוקים שונים, **וּדְבַשׁ** הוא סוף פסוק קודם, ו**שָׁמַע** **יִשְׂרָאֵל** הוא תחילת הפסוק הבא, ולא עוד אלא שהתיבה **וּדְבַשׁ** היא סוף פרשה פתוחה, ו**שָׁמַע** **יִשְׂרָאֵל** היא תחילת הפרשיה הבאה, ואשר על כן גם הופרדו בקריאת התורה בשתי עליות שונות, ש"עליית ששי" מפרידה ביניהן. מכל מקום, סמוכות הן זו לזו, ו**וּדְבַשׁ** **שָׁמַע** **יִשְׂרָאֵל**, ויש לדרוש סמוכין, וליתן **טעם מדוע נסמכו הפסוקים זה לזה.**

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, נסמכו **דבש ושמע ישראל** לומר לך שאין מתוק מדבש מאשר קבלת מלכות שמים.

או כלך לדרך זו, נסמכו דבש לשמע, שאין מתוק מדבש מאשר **לשמוע דבר ה'.**

או כלך לדרך זו, וכפי שכבר התבאר בלעומקו של מקרא לפרשת שלח ענין **אַרְצָן נָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ.** על פי הפסוק באיוב (י"ד, ד') **מִי-יִתֵּן טְהוֹר מִטָּמֵא - לֹא אֶחָד!?** מי יכול לעשות

וללמד. וכנ"ל בפירוש רש"י על דברי רשב"י במסכת ברכות יד: **ואם לא לְמַד תַּחֲלֶה הַיָּאךְ יִלְמַד אַת בְּנִי אִם לֹא לְמַד כִּי־צַד יִלְמַד,** וכן כיצד יעשה, והיינו לעשות מתוך לימוד. וכמו שתקנו לנו בברכת אהבה רבה **לשמוע** ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

או פֶּלֶף לדרך זו, שדרגת המלאכים היא לעושים **מיראה,** ולכן נאמר בהם נעשה ונשמע, ודרגת הת"ח הם לעושים **מאהבה,** ולכן נאמר בהם **וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ.** וזה שאמר להם הקב"ה **הִיטִיבוּ פֶלֶא אֲשֶׁר דָּבַרוּ.** כי עיקר הטוב בעבודת ה' לעבוד **מאהבה.** מאהבה הנובעת מתוך יראה.

כי התורה נקראת טוב, וניתנה לטוביה **ע"י הטוב,** והעוסק בה יקרא **טוב שמיטיב עם עצמו ועם זולתו ועם כל העולם כולו.**

וּדְבַשׁ שָׁמַע יִשְׂרָאֵל

כְּאֲשֶׁר דָּבַר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶרֶץ נָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: (ו, ג-ד)

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אנא בכח גדולת ימינך תתיר
וְאַתְּבֹתָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
 צרורה קבל רנת עמך שגבנו
לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֵדְךָ:
 טהרנו נורא נא גבור דורשי
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
 יחודך כבבת שמרם ברכם
מְצַוֶּנִּי הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ:
 טהרם רחמם צדקתך תמיד גמלם
וְשֹׁנְנֹתָם לְבָבֶיךָ וְדַבְרֹתָ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ
 חסין קדוש ברב טובך
בְּבֵיתְךָ וּבְלִבְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשִׁכְבְּךָ
 בהל עדתך יחיד גאה
וּבְקוֹמֶיךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל
 לעמך פנה זוכרי קדושתך
יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין
 שועתנו קבל ושמע צעקתנו
עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת
 יודע תעלומות
בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

כן, ליתן טהור מתוך טמא. רק הקב"ה
 שהוא אחד.

וכגון שאמר על הדבורה שהיא שריץ
 טמא, ותפיק דבש טהור לאכלה.
 ואע"פ שהיוצא מן הטמא הרי הוא
 טמא, כאן היוצא מן הטמא טהור הוא,
 כי כן צוה האחד.

וכן בחלב, שהוא דם שנעכר ונהיה
 לחלב, והוא טהור וכשר לאכילה. כי
 כן צוה האחד. ולכן נסמכו הפסוקים
אָרְצוּ זִבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ: שָׁמַע יִשְׂרָאֵל
ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. שגם דבש וגם
 שמע, יש בהם יחוד ה'.

כוונות ק"ש ורמזיה

(פרשה ראשונה)

על דרך הסוד, מובא בזוה"ק: מ"ב תיבות
 אלו של פרשה ראשונה של ק"ש, מְקַנְנֹת
 למ"ב האותיות של השם מ"ב הק', [אב"ג
 ית"ץ, קר"ע שט"ן, נג"ד יכ"ש, בט"ר
 צת"ג, חק"ב טנ"ע, יג"ל פז"ק, שק"ו צי"ת
 כדלקמן באותיות המודגשות] **שהם כנגד**
מ"ב אותיות ראשונות מבראשית,
 ועליהן יסד ר' נחוניא בן הקנה את אנא
 בכח, כזה:

ושם מ"ב הקדוש הלא הוא הנקרא
חֹתְמָא דְשַׁעְנָה, דְיוֹקְנָא דְמַלְכָא
וְדְיוֹקְנֵיהּ מְמַשׁ, כמובא באריכות
 בלעומקו של מקרא לפרשת עקב.
 עי"ש.

והשתא דאתית להכי, יש לקיים גל
 עיני ואביטה נפלאות מתורתך, לראות

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ה' להתיר את יצר הרע הצרור בלבם
והצוררם, ובכך יתקיים: שְׁבַנְנו,
טְהַרְנו.

נִפְשָׁךְ כנגד רנת. ככתוב ברכי נפשי
וגו'.

אֲנֹכִי מִצְוֶךָ כנגד דורשי יחודך.
שעל ידי קיום המצוות, ישראל
מיחדים את שם אֲנֹכִי הק', כנ"ל.

לְבַנְיָךְ כנגד רַחֲמֵם, ירמוז למה
שהורונו בתפילת ימים נוראים,
רחמנו כרחם אב על בנים,

לְטַטְפֹּת כנגד זוכרי, שְׁמֹקוֹמֵם מעל
המח מקום שמוחו של תינוק רופס,
כלומר רך ונכנע, ובוהו אנו מתרפסים
לפניו כתינוק שיזכרנו לטובה, ועל ידי
התפילין אנו זוכרים מלכותו ומלכנו
זוכרנו לטובה.

עֵינֶיךָ כנגד שועתנו, שבשועתנו אליו
נשא עינינו למרום כאמרו אשא עיני
אל ההרים מאין יבוא עזרי.

בִּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ כנגד יודע תעלומות.
ירמוז בזה למה שאמרו (תענית יא.)
מי מעיד בו באדם, אבני ביתו של אדם
וקורות ביתו של אדם מעידים בו.
ובזוה"ק פרשת שופטים ער"ה עמ' 1

כיצד שמות מ"ב קשורים הם לפרשת
ואהבת עצמה, ומְכַנְנִים זה לעומת לזה.

וכן יתפרשו מקצת מן השמות:

וְאָהַבְתָּ אֶת כנגד אנא בכח.
שתתקיים בנו בקשתנו מה' אנא בכח,
כאשר גם אנו נקיים בכל כחנו את ואהבת
אֶת ה' אלקיך בכל לבבך וגו', ועל דרך
"תנו עז לאלקים".

יְהִי ה' אֱלֹהֶיךָ כנגד גדולת ימינך.
וְהִינֵן כָּה, בשלמא יְהִי ה' שהוא
שם רחמים, הרי הוא כנגד "גדולת".
שברחמיו אתה מוצא גדולתו של
הקב"ה. אבל אֶ-לֹהֶיךָ כנגד ימינך
אינו מובן. שהרי ימין הוא צד החסד,
ולעומת זאת אֶ-לֹהֶיךָ הוא מידת
הדין.

אלא כאן ירמוז כנאמר לעיל, שהקב"ה
רחום בדין, ואשר על כן יתמזגו כאן
הגבורה והחסד, הדין והרחמים.
בְּכָל לְבַבְךָ כנגד תתיר צרורה.
וצרורה היא כינוי לכנסת ישראל
המתפללת לה' על צרות צרורות,
ובתפילתה זו היא צרורה בצרור
החיים תחת כסא הכבוד. ואשר על כן
ידרש: עד שישאל מבקשים מהקב"ה
להתירנו מצרותינו שלכן אנו
נקראים צרורה, ישמעו ישראל לקול

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ מִלֵּאָדָּה לְפָנֶיךָ לְשִׁמְרֶךָ
בְּדַרְכְּךָ וְלִהְיֶיךָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
הִכְנַתִּי, וּפִירַשׁ רַשׁ"י (שָׁם): זֶה
מַטְטְרוֹן, שֶׁשְׁמוֹ כֶּשֶׁם רָבוּ, מַטְטְרוֹן
בְּגִימַטְרִיא שְׂדֵי. [וכפי שהתבאר
בארוכה בלעומקו של מקרא, לפר' בראשית].
הַעוֹלָה מִכֹּל הַנ"ל, שְׂדֵי, הוּא
מַטְטְרוֹן, הוּא הַמִּלְאָךְ הַיּוֹצֵא מִק"ש
אֲשֶׁר בְּמִזְוָה, הוּא הַמִּלְאָךְ הַנְּשַׁלַּח
לְשִׁמְרֶךָ בְּדַרְכְּךָ, הוּא תְּנֻפָּה, וְהוּא כִּנְגַד
הָאֶחָד שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשַׁכֵּת פֶּרֶשֶׁת וְאֶהֱבֵת,
מִמֶּנּוּ לְמַדְנֵנו חִינוּךְ הַבְּנִים שֶׁנֶּאֱמַר
וּשְׁנַתֶּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתֶּם בָּם.

וְדַבַּרְתֶּם בָּם. ב'ם הם מ"ב תיבות,
ב'ם הם מ"ב שמות, ב'ם הם מ"ב
מסעות שבמדבר שמהם מסתעפים כל
מסעותיו של האדם במשך חייו, שבם
נשלחים המלאכים הק' כנ"ל לשמור
על האדם ולקיים בו: "כי מלאכיו יצוה
לך לשמרך בכל דרכיך".

אֶחָד וְאֶהֱבֵת

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה
| אֶחָד.

א' מובא בשינוי נוסח, לא קורות ביתו
אלא קירות ביתו, ומאי ניהו אלו
קירות לבו. אם מתפלל מקירות לבו
ולא מן השפה ולחוץ. תפילה זכה זו
היא שמעידה בו לפני יודע תעלומות.

ועי' עוד בהרחבה בעניין זה
בלעומקו של מקרא לפרשת שופטים,
ומבואר שם על פי הזהר הק' הנ"ל
שהמ"ב תיבות שבק"ש הם כנגד
השופטים, והמ"ב תיבות שבתפילת
אנא בכח הם כנגד שוטרים. והם יחד
ממוזגים במזוזות שעל שעריך.

ובזה תשמור המזוזה על בעליה.
שהמלאכים היוצאים מן המזוזה, הם
הם השופטים והשוטרים המאלפים את
האדם מחד, ומרחיקים ממנו את
המזיקים מאידך.

ובראש השמות הק' היוצאים מן
המזוזה, הוא השם הק' ש'ד'י, וזה
שאומר המהרש"א שעל כן נהגו
לכתוב שד'י מן העבר השני של
המזוזה, שהוא השם היוצא מן המזוזה.
(ברכות, דף טו עמ' ב')

ועל שם ש'ד'י נאמר (שמות כג, כ')

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וְאֶהְבֶּתָּ וְהָיָה

וְכַתְּבֶתֶם עַל-מִזְנוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ
וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֵךָ וּגּו'.

יש ליתן טעם מדוע נסמך פסוק ט'
וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֵךָ | יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ אֵל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם
לֵיבְרָחָם וְלִיִצְחָק לְתַת לָךְ לַפְסוּק
שֶׁלפִּנּוּ וְכַתְּבֶתֶם עַל-מִזְנוֹת בֵּיתְךָ
וּבִשְׁעָרֶיךָ, לְסוֹף פְּרִשָׁה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל
קְרִיאַת שְׁמַע. כֹּזֵה: עַל-מִזְנוֹת בֵּיתְךָ
וּבִשְׁעָרֶיךָ וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֵךָ ה' אֱלֹהֶיךָ
אֵל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וּגּו'.
וְעוֹד שֶׁהֵן שְׁתֵּי פְרָשׁוֹת סְתוּמוֹת, זֶה לִיד

וְיֵשׁ לוֹמַר עַל דֶּרֶךְ שֶׁאִמְרוּ (וּיִקְרָא
רַבֵּה יֵא. ז). אֵינִי וְהִיָּה אֵלָא לְשׁוֹן
שְׁמַחָה. שֶׁאִינִי שְׁמַחָה הַמִּתְפַּשֵּׁטת
בְּעוֹלָמוֹת כְּשֶׁמַּחָה שֶׁל יְחִוּד ה' בְּקְרִיאַת
שְׁמַע. שֶׁבִשְׁעָה שֶׁאִדָּם מִיחַד שְׁמוֹ שֶׁל
הַקָּב"ה שְׁמַחָה מִתְפַּשֵּׁטת בְּכָל
הָעוֹלָמוֹת, שֶׁעַל מִנַּת כֵּן בְּרָא הַקָּב"ה
אֶת הָעוֹלָם וְיִצְרַר בּוֹ אֶת הָאָדָם כְּדִי
שִׁיחַד שְׁמוֹ בְּעוֹלָמוֹ.

וְאֲשֶׁר עַל כֵּן, יוֹצֵא אִיפּוֹא, שֶׁפְּרִשָׁה
רֵאשׁוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע מְסוּבֶבֶת

בְּשִׁמַּת לֵב, וְאֶהְבֶּתָּ נִסְמָךְ לֵ אֶחָד.
שֶׁאֶהְבֶּתָּ הָאֶחָד הִיא יִישׁוּם יִיחִוּד ה'.
וּבְכַךְ הַשֵּׁם הַק' שֶׁד"י הִיוּצֵא מִן הַמְּזוּזָה
[כְּמַהֲרָש"א לְעִיל], יוֹצֵא לְפָנָיו לְשִׁמְרוֹ
בְּדַרְכּוֹ, וְכֹאמְרוֹ: לָשׁ דְּי בִּיחִוּד ה'
וְאֶהְבֶּתָּ כְּדִי לְשִׁמְרוֹ בְּכָל דְּרָכָיו. וְעַל
יְדֵי כֵךְ מִתְקִיִּים בּוֹ "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דְעָהוּ
וְהוּא יִישָׁר אֶרְחֻתֶיךָ". [מְשָׁלִי ג, ו'].
וְהֵינּוּ דְכֹתִיב: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
קְרִבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אֲיִבֵיכֶם
וּפִירֵשׁ רַש"י שֵׁם [דְּבָרִים כ, ג']: שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל. אִפִּילוֹ אֵינִי בְּכֶם זְכוֹת אֵלָא
קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִבְד, כְּדֹאִי אַתֶּם
שִׁוְשִׁיעֵי אַתְכֶם.

וְשִׁמְרָה זֹאת יוֹצֵאת הִיא מִתּוֹךְ אֶהְבֶּתָּ
ה' אֶחָד שֶׁבְּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר אֶחָד
וְאֶהְבֶּתָּ, אֶהְבֶּתָּ יִיחִוּד ה'.

וְהִטְעַמִּים יוֹכִיחוּ, שֶׁכֵּן לְפָנָי הַתִּיבָה
אֶחָד יֵשׁ טַעַם מְפַסֵּיק, כֹּזֵה: | אֶחָד
וּכֹזֵה מִתְחַבֵּרֶת הַתִּיבָה אֶחָד עִם כָּל
פְּרִשָׁת וְאֶהְבֶּתָּ שֶׁלֹּאחֲרֶיהָ. וְכֹאִילוֹ כְּתוּב
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | -

אֶחָד וְאֶהְבֶּתָּ.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ושמחים לנענע בלולביהם וליחד בהם שם ה' כדדרשו חז"ל, הרואה לולב בחלום אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים.

וכן בעניינינו: נסמכה המלה והיה לפרשת ק"ש לאחריה. שכל האומר ק"ש הרי הוא בשמחה, ושולטים בו הרחמים ומלאכי מעלה מהללים אותו לפני ה'.

ועל דרך הרמז, נרמזו הדברים בפסוק אשר ממנו יוצא שם ה' של תשרי, והי"ה:

וַיִּרְאוּ אֶת־ה' פְּרָעָה

ששרי פרעה הם 70 שרים של מעלה של כל האומות, הנקראים בשם כולל "פרעה", הם מהללים את כנסת ישראל לפני ה', כמובא באריכות בלעומקו של מקרא לפרשת עקב.

כן יחוד ה' ואהבתו עם פרשת ואהבת בזה מהללת כנסת ישראל להקב"ה ובזה משימה שמחה בעולמות. ולכן נסמך לאחרינו: שם קדוש של שמחה: והיה.

משני צדדיה במתיקת ובשמחה. מצד אחד היא סמוכה לשלפניה למלה דבש [כנ"ל], ומצד שני היא סמוכה לשלאחריה למלה והיה. לומר לך שאין מתוק ומשמח מאשר ליחד שמו של הקב"ה בעולמו.

ועל דרך הסוד, והיה הוא השם הק' השולט בחדש תשרי היוצא מן הפסוק **וַיִּרְאוּ אֶת־ה' פְּרָעָה** בסופי תיבות (בראשית יב, טו').

ובשימת לב דווקא חדש תשרי שבו ימי הדין ראש השנה ויום הכיפורים, השם השולט בו הוא שם של רחמים והיה. כמבואר בתיקוני הזהר שבהיות האות ו' קודמת לאות ה', והאות י' קודמת לאות ה', הרי הוא שם של רחמים. שריבוי הרחמים בחדש אלול, יש בו כדי להפוך את ימי הדין של חדש תשרי לימים של רחמים. ולכן השם השולט בחדש תשרי הוא שם של רחמים.

ואשר על כן השם השולט בחדש תשרי הרי הוא גם שם של שמחה, כנ"ל, וימי הדין הבאים עלינו לטובה נהפכים לנו לימי שמחה, עד שיוצאים זכאים מן הדין כשלוביהם בידיהם

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ואת הפוככים כל צבא השמים ונדחת
והשפתוית להם (ד, יט'), שהיא נשיאת
עיניים להרע, אמר ישעיהו בדברי
הנחמה נשיאת עיניים לטובה שאו
מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'.

ומובא בתיקונים מזהר חדש מי
ברא אלה, מי אלה ברא, מי אלה הוא
אותיות א-להים. אלה הכוונה אלה
פקודי המשפן משפן העדת, המשפן
העליון. והמשפן התחתון. והיינו נחמו
נחמו, שלקינו בכפליים וינחמנו
בכפליים, ועל שני מקדשות שלקינו
בזכה בשלישית לשני מקדשות, אחד
למעלה ואחד למטה ומכוננים זה
לעומת זה, ככתוב [שמות ט"ו י"ז]
תבאמו ותטעמו בקר בתלתה מכוון
לשבתה פעלת יהוה מקדש אדני
קוננו ידיו.

וכדפירש רש"י שם מכוון לשבתה.
מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של
מעלה אשר פעלת. מקדש. הטעם
עליו זקף גדול, להפרידו מתיבת השם
שלאחריו, המקדש אשר כוננו ידיך
ה'. חביב בית המקדש, שהעולם נברא
ביד אחת, שנאמר אף ידי יסדה ארץ
(ישעיה מת, יג.), ומקדש בשתי ידים,
ואימתי יבנה בשתי ידים, בזמן שה'

עסקי המחר

פי ישאלך בנה מחר לאמר מה
העדת והחקים והמשפטים וגו'
(ו, כ')

ואמרו רבותינו בהגדה של פסח
שהוא הבן החכם. ויש לדייק זאת מכך
ששואל על עסקי המחר, הוא העולם
הבא. וכמובא ברש"י בסוף הפרשה,
פי ישאלך בנה מחר, היום לעשותם,
ומחר לעולם הבא ליטול שכרם.
והשואל על עסקי המחר הוא העולם
הבא, הוא הבן החכם.

להפטרת נחמו

יש להבין מדוע תהא הפטרה זו
ראשונה משבע דנחמתא וכיצד היא
קשורה עם פרשת ואתחנן. ויש לומר
כי התיקון והנחמה ל"עמי לא התבונן",
הוא מה שנאמר שאו מרום עיניכם
וראו מי ברא אלה וגו', וכנגד מה
שנאמר בפרשה ופן תשא עיניך
השמימה וראית את השמש ואת הירח

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבא שכל
המלוכה שלו. עכ"ל.

ולעומקו של מקרא יאמר, שתי
ידיים הללו כביכול של הקב"ה, ירמזון
לידיהם של ישראל הנשואות בתפילה
ככתוב [איכה ג, מא'] **נשא לִבְנוֹ אֶל**
כַּפָּיִם אֶל אֶל בְּשָׁמַיִם שעל ידי
תחינתנו הממשיכה את תחינת משה
רבנו כנאמר ואתחנן, ייעתר לנו
בוראנו ויזכנו למקדש השלישי שיבנה
בשתי ידיו בב"א.

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

